

דף הרחבות לנושא –

כבוד ועונג שבת (שיעור 4)

כוס בשמים ונר

יחידה מספר 32

❖ האם מותר לקדש על חמר מדינה? וכיצד התפתח המנהג לקדש על יי"ש?

בשיעור למדנו שמותר להבדיל על חמר מדינה. האם מותר גם לקדש עליו? מהגמרא עולה, לכאורה, שלא –

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קז עמוד א

בעא מיניה רב הונא מרב חסדא: מהו לקדושי אשיכרא? - אמר: השתא ומה פירוזמא ותאיני, ואסני, דבעאי מיניה מרב, ורב מרבי חייא, ורבי חייא מרבי - ולא פשט ליה, שיכרא מיבעיא? סבור מינה: קדושי הוא דלא מקדשין עילויה, אבל אבדולי - מבדלין. אמר להו רב חסדא: הכי אמר רב כשם שאין מקדשין עליו - כך אין מבדילין עליו. איתמר נמי, אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: כשם שאין מקדשין עליו - כך אין מבדילין עליו

רש"י מסכת פסחים דף קז עמוד א

פירוזמא - שכר שעורים בלשון לעז ברוי"ש + שכר (בירה) עשוי משעורים + ותאיני - שכר תאנים. ואסני - שכר תותים. שיכרא - שכר תמרים.

חברותא פסחים דף קז עמוד א

בעא מיניה רב הונא מרב חסדא: מהו לקדושי אשיכרא במקום שאין יין? אמר ליה רב חסדא: השתא ומה פירוזמא שכר שעורין ותאינו שכר תאנים ואסני שכר תותים, שהם חשובים יותר מסתם שכר שהיה מצוי אצלם, שהוא שכר תמרים, דבעאי מיניה דרב אם אפשר לקדש עליהם, ורב בעי מרבי חייא, ורבי חייא בעי מרבי, ולא פשט ליה. שיכרא דידן מיבעיא! ודאי שהוא ספק אם אפשר לקדש עליו. סבור מינה היו סבורים בני הישיבה דרב סבר כי רק קדושי הוא דלא מקדשין על שכר. אבל אבדולי מבדלין. אמר להו רב חסדא: הכי אמר רב: כשם שאין מקדשין עליו כך אין מבדילין עליו! איתמר נמי אמר רב תחליפי בר אבימי אמר שמואל: כשם שאין מקדשין עליו על שכר, כך אין מבדילין עליו!

מצד אחד, מדברי האמוראים משמע באופן חד משמע שאי אפשר לקדש על שכר. לאור זאת חלק מהפוסקים כתבו שאין אפשרות לקדש על חמר מדינה –

רמב"ם הלכות שבת פרק כט הלכה יז

מדינה שרוב יינה שכר אף על פי שהוא פסול לקידוש מותר להבדיל עליו הואיל והוא חמר המדינה.

אך ראשונים העירו על כך שיש קושי בסוגיה. אמנם האמוראים קובעים באופן נחרץ שאין לקדש על שכר. אך אותם אמוראים קובעים באותה נחרצות שאין להבדיל על השכר. להלכה פסקנו שניתן להבדיל על שכר. לאור זאת רבים מהראשונים ביארו את הסוגיה באופנים אחרים –

תוספות מסכת פסחים דף קו עמוד ב

צ"ע אם מקדשין על השכר היכא דהוי חמר מדינה כמו שמבדילין וכולה שמעתין דאסרה לקדושי אשיכרא איכא לאוקמי בשאינו חמר מדינה ותדע מדקאמר רב כשם שאין מקדשין כך אין מבדילין ובחמר מדינה פשיטא דמבדילין

תוספות אומרים שדאי שהאמוראים מסכימים שניתן להבדיל על חמר מדינה, כמו שלמדנו. על כורחנו שהדיון בגמרא הוא על שיכר שאינו חמר מדינה. אם כך, השאלה אם ניתן לקדש על חמר מדינה נותרה פתוחה.

הרא"ש מציע הצעה נוספת –

רא"ש מסכת פסחים פרק י סימן יז

אין להביא ראיה מכאן דאין מקדשין על השכר היכא דהוי חמר מדינה דאפשר למימר כי היכי דלא קי"ל כוותיה במאי דאמר אין מבדילין עליו הכי נמי בקידוש לא קי"ל כוותיה אלא כמו שמבדילין עליו כך מקדשין עליו

הרא"ש אומר שמוכח שדברי האמוראים הללו אינם להלכה, וממילא אין מכאן ראיה אם מותר לקדש על חמר מדינה. אדרבה – רבים מהפוסקים התירו לקדש על חמר מדינה, כמו שהרא"ש מביא –

ונראה שדעת ר"י נוטה שמקדשין על השכר היכא דהוי חמר מדינה וכ"כ רבינו אב"ן דמקדשין על השכר אם הוא חמר מדינה

לפי הרא"ש, ניתן לקדש על פת או על חמר מדינה. אך יש עדיפות לקדש בערב על פת, ובבוקר על חמר מדינה

רא"ש מסכת פסחים פרק י סימן יז

ויראה לי אף על פי שיכול לקדש על השכר אם הוא חמר מדינה, טוב הוא יותר לקדש על הפת, כיון שהסעודה באה לכבוד שבת, אבל בבקר יראה שיברך על השכר קודם ברכת המוציא. דאם לא כן בטלה קידוש של היום, דרבינן ליה מקרא כמו קידוש הלילה, ולמה נבטלנו כיון דאפשר לקיימו על השכר?

כלומר, עקרונית יש עדיפות של קידוש על הפת. אך בקידוש הבוקר, בו לא מברכים את ברכת 'מקדש השבת', אם יקדשו על הפת, לא יהיה ניכר שיש קידוש, שהרי בוצעים פת בכל סעודת שבת! על כן פוסק הרא"ש שעדיף לקדש על חמר מדינה בבוקר. להלכה הפוסקים נטו לפסוק כרא"ש –

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעב סעיף ט

במקום שאין יין מצוי, י"א שמקדשים על שכר ושאר משקין, חוץ מן המים. וי"א שאין מקדשין. ולהרא"ש, בלילה לא יקדש על השכר אלא על הפת, ובבקר יותר טוב לקדש על השכר, שיברך עליו שהכל קודם ברכת המוציא, שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שינוי, ודברי טעם הם הגה: וכן המנהג פשוט לדברי הרא"ש אך המשנ"ב כתב שבלייל שבת, בו חיוב הקידוש מדאורייתא, נכון לחשוש לשיטת הרמב"ם והפוסקים כמותו –

משנה ברורה סימן רעב ס"ק כז

ולדינא יש לזיזתה לכתחלה שלא לקדש בלילה על שום משקה חוץ מן היין או פת אם אין יין בעיר וכדלקמיה דהרבה גדולי הראשונים מחמירין שאינו יוצא בזה ידי קידוש וגם המחבר לא הכריע בזה להלכה

מכלל הדברים יצא שגם אם ניתן לקדש על שכר, אין זה רצוי אם יש אפשרות אחרת. אך הפוסקים העידו שמנהג גדולי ישראל לקדש על השכר –

ב"ח אורח חיים סימן רעב אות י

ואיכא לתמוה על מנהג כל ישראל שמקדשין בבוקר על השכר ואפילו יש להם יין בביתם, וכן כתב מהר"י ווייל ע"ש אגודה דפרק ערבי פסחים וז"ל ויום השבת יברך שהכל קודם ברכת המוציא. וביום הוועד ואסיפת חכמים קרוב לדי' שנה נשאלה שאלה זו מביניהם למה נהגו כך כי העידו הזקנים שהיו באותו ועד דגדולי רבנים מהר"ר שכנא ז"ל ומהר"ר שלמה לוריא ז"ל נהגו כך לקדש בסעודת בוקר דוקא על השכר אף על פי שהיה יין בעיר לא קדשו על היין אלא בלילה ולא בבוקר ולא הגיע אז שום התחלה ליישב מנהג זה כי הוא שלא על פי הדין דפשיטא דיין קודם לשכר

מדוע נהגו כך? הפוסקים העלו מספר הצעות. הב"ח עצמו מציע –

ולפע"ד נראה קצת ישוב בשום לב אל מה שכתב הרא"ש לקדש בבוקר על השכר שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שינוי הלא גם עתה שהיה מברך על השכר תחלה אין כאן שינוי שהרי כתב הרא"ש (ברכות פ"ו סי' כט) דבחול ג"כ ישב קודם נטילתו במקום אכילתו ויברך על המים או על שאר משקים על דעת לשתות בתוך סעודתו, וצריך לומר דשפיר איכא שינוי דבחול היה מברך על שאר משקים קודם נטילה ובשבת היה מברך לאחר הנטילה, ועיין לעיל בסימן קע"ד (ס"ז וס"ח) בדין זה, ולפי זה איכא למימר דהגדולים היו נוהגים כהרא"ש והר"ם לברך כל פעם על שאר משקים במקום סעודה על דעת לשתות בתוך הסעודה ולכן אף בשבת בבוקר היו מקדשין על השכר ומכוונים בברכה זו לפטור המשקים שישתו בתוך הסעודה ואם היו מקדשין על היין לא היו מסתלקין מן הספק אבל עכשיו היו מכוונים בברכת שהכל נהיה בדברו שעל השכר לפטור כל מה שישתה בתוך הסעודה

כלומר, מבחינת דיני ברכות יש יתרון לפתוח את הסעודה בברכת "שהכל נהיה בדברו" ובזה לפטור את השתיה ששותים בסעודה מברכה נפרדת.

ברם יש קושי גדול בדבריו. אם חז"ל קבעו שההלכה הפשוטה היא שמקדשים על יין לפני הסעודה, וראו בקידוש על שכר אפשרות פחות מוצלחת, כיצד יתכן שאחרונים יציעו פתרון הלכתי לבעיה שכבר הייתה לאמוראים? אם האמוראים העדיפו קידוש על יין, היתכן שיש בכך בעיה הלכתית? הט"ז מציע הצעה המבוססת על המציאות המקומית, ולא על ההלכה –

ט"ז אורח חיים סימן רעב ס"ק ו

אם היין ביוקר כגון במדינות אלו אין מהדרין אחר יין כיון שאין חיוב גמור כמו שיש חיוב בלילה וסגי בכך ומש"ה לא נהגו אפי' הגדולים במדינתנו לברך על היין ביום ומי שמברך גם ביום על היין ודאי עושה מן המובחר

מדברי הט"ז עולה באופן ברור שעדיף לקדש על היין. אך במקומות בהם היין יקר, ניתן להקל ולקדש על משקאות אחרים.

ערוך השולחן פירט יותר את המציאות המורכבת שהייתה בארצו -

ערוך השולחן אורח חיים סימן רעב סעיף יד

במדינות הצפוניות כשלנו ידוע שאין אצלינו יין כלל והמובאים ממדינות אחרות אין באפשרי להשיגם מפני היוקר הגדול וגם הרבה יראי אלקים שאינם רוצים לשתותן מפני ההכשר כידוע ואין אצלינו רק יין מצמוקים והיין הזה בדוחק לברך עליו בפה"ג כמו שטרחנו בזה לעיל סי' ר"ב וסי' ר"ד ולעיל סעי' ז' ולכן הגדולים שהיו במדינתנו הרחיקו את עצמם מייין זה ודי להם בקידוש של לילה ובאמת כמאש כבד תכבד עלינו היין של צמוקים שלנו אך באין ברירה בהכרח לקדש עליו

ערוך השולחן אומר שהיו להם שני סוגי יין. האחד יקר מאוד, ולגבי השני יש ספק האם ניתן לקדש עליו. לכן נהגו כולם שם לקדש על שכר.

המג"א מציע שמכיוון שמקדשים על החביב, קידשו על השכר, החביב עליהם מייין -

מגן אברהם סימן רעב ס"ק ט

ול"נ דטעמם משום דבמדינתנו השכר הוי חמר מדינה וא"כ אפי' יש יין בעיר רשאי לקדש עליו

היתרון בתירוץ של המג"א הוא שהוא מסביר מדוע מנהג זה נמשך, ולא הופסק במקומות ובזמנים בהם ניתן היה להשיג יין בזול.

❖ האם צריך לשתות כמלוא לוגמיו חמר מדינה? וקפה?

למדנו שניתן להבדיל (ולקדש) על חמר מדינה. ראינו את דיון הפוסקים כיצד התפתח המנהג לקדש על חמר מדינה דווקא. אך העירו הפוסקים שיש בעיה בקידוש על משקאות בעלי אחז אלכוהולי גבוה -

אליה רבה סימן רעב ס"ק י"ג

ולדינא אף שהוא חמר מדינה דוקא כשיכול לשתות בהרבה פעמים שלא בהפסק בנתיים מלא לוגמיו הוא דמקדש

לדוגמא, ניתן לקדש על ויסקי ברוב הארצות. אך רוב האנשים אינם מסוגלים לשתות מלוא לוגמיהם (כ-50 סמ"ק!) ויסקי בבת אחת! על כן פסק האליה רבה שרק מי שיכול לשתות כמות כזאת בלגימות בודדות יקדש על משקאות שכאלה.

אך הט"ז חלק על כך -

ט"ז אורח חיים סימן רי ס"ק א

ני"ל דיין שרף שבמדינתנו אינו בכלל זה דבזה א"א לשתות רביעית הלוג שהוא ביצה ומחצה וא"כ אזלי' בתר שיעור השתיה לרוב בני אדם בזה

נזכיר את הדברים שלמדנו בשיעור 30 (עיין בהרחבה על כך בהרחבות לשיעור 30, עמוד 1).

הרא"ש ור"ת כתבו שהטעם שיש לשתות מלוא לוגמיו של יין בקידוש הוא מפני שהוא שיעור הנאתו (רא"ש פסחים י"ח) ויישוב דעתו (תוספות יומא פ ע"א).

הכמות הדרושה להנאה ויישוב דעת בוויסקי היא קטנה בהרבה. ממילא פסק הט"ז שיש לברך ברכה אחרונה על כמות קטנה יותר, וכתבו הפוסקים שהוא הדין לכמות הדרושה לטעימה מכוס קידוש והבדלה

אשל אברהם (בוטשאטש) סימן רעב (מג"א ס"ק ו)

לפי מה שכתב הט"ז ז"ל [סימן רי ס"ק א] שברכה אחרונה דיין שרף היא גם על שיעור קטן מצד שמעט ממנו נרגש הרבה, ואולי כן י"ל גם בזה לגבי שיעור קידוש היום

וכך העיד המהרש"ם שעשו רבותיו -

שו"ת מהרש"ם חלק א סימן קעה

העיד לפני ת"ח זקן שהיה בעצמו במעמד בפני הגה"ק אבד"ק ראפשיטץ זצ"ל שצוה לתלמידיו לקדש ביום על י"ש על צלוחית קטן כדרך שתייתו וא"צ שיעור כוס והגם שהיה לפניו יין על השלחן אמר שמכבדהו ביי"ש כדי להורות הלכה

לתלמידים. וכן הועד לפני בשם הגאון החסיד אבד"ק קאמינקא זצ"ל שנהג כן תמיד והיינו עפ"ד הטי"ז על שו"ע או"ח סי' ק"צ ומשום שכך דרך שתייתו ושביעת גרונו לכאורה בעיה דומה יש בקידוש והבדלה על קפה או תה חם. דרכם של אנשים ללגום שתייה חמה טיפין טיפין. בשש"כ התייחס לכך –

שמירת שבת כהלכתה (מהדורה תשמט) פרק ס הערה יז

לכאורה אם שותה תה חם או קפה חם, צריך שישתה לפחות כמלוא לוגמיו על כל פנים תוך שיעור של כדי אכילת פרס

❖ ההבחנה בין ברכת האש במוצאי שבת ובמוצאי יום הכיפורים

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף נד עמוד א

תני חדא: אור היוצא מן העצים ומן האבנים - מברכין עליו. ותני חדא: אין מברכין עליו. - לא קשיא; כאן - במוצאי שבת, כאן - במוצאי יום הכפורים

מגמרא זו עולה ההבדל היסודי בין האש עליה מברכים במוצאי שבת והאש עליה מברכים במוצאי יום הכיפורים. במוצאי שבת מברכים על אש שמפיקים במוצאי שבת, ובמוצאי יום הכיפורים מברכים דווקא על אש שבערה קודם לכן. מה משמעות ההבדל? הרמב"ן תמה על ההקפדה לברך במוצאי שבת על אש חדשה. האם לא יותר נכון לברך על משהו שהתחדש כעת?

חידושי הרמב"ן מסכת ברכות דף נא עמוד ב אלו דברים

היה ראוי לברך יותר לפי שהוא האור המתחדש שלא נשתמש בו מעולם, וי"ל שאין אנו מברכין ברכת השבח אלא במה שנברא במעשה בראשית תמיד בעולם, דכשמתעלם ממנו וחוזר ומתחדש לנו אנו מברכין עליו, אבל אור היוצא מן העצים לאו ממעשה בראשית הוא, אלא דבמוצאי שבת שתחלת בריית תשמישו בו היה כך, שהקיש שתי אבנים ויצא מהן אור ובמוצאי שבת היה, הניחו לו לברך עליו זכר ליצירה ראשונה, והוה ליה כרואה חמה בתקופתה וככוכבים במסילותם ומזלות כסדרן דהיינו כתחלת הוייתן מברך, מה שאין כן ביום הכפורים שאינו מברך על אור של מעשה בראשית כלומר אור ההווה בעולם וחזר לו

הרמב"ן מגדיר שמברכים על דבר שנמצא כל הזמן, אך נסתר ממנו וכעת חזר לשימושנו. כך הדין בשמש, הקיימת תמיד, אך נסתרת משימושנו מדי לילה, וכך ברכת הלבנה, הקיימת תמיד, אך נעלמת מעינינו מדי ראש חודש. באופן דומה, האדם לא חווה את חוסר השימוש באש שלא הייתה קיימת ביום הכיפורים. לכן עליו לברך דווקא על אש שהייתה קיימת ועומדת, ולמרות זאת הייתה אסורה בשימוש, וכעת חזרה לשימושנו. אך במוצאי שבת הברכה אינה מצד החזרה לשימוש, אלא בעיקר כזכר לתחילת יצירתה. כפי שלמדנו בשיעור, ברכת האש במוצאי שבת קשורה דווקא ליצירתו של האדם, ולא להיתר השימוש. לכן יש במוצאי שבת יש לברך על אש הדומה לאש המקורית של אדם הראשון, שיצר את האש במוצאי שבת.

❖ המנהג להתבונן בציפורניים בזמן ההבדלה, ומתי יש לברך אם נוהג כך – לפני או אחרי ההתבוננות?

להלכה נפסק שברכת מאורי האש במוצאי שבת אינה ברכת הנהנין, ועל כן ניתן לברך אותה בלא ליהנות מהאש. ברם יש שורשים עתיקים למנהג להתבונן בציפורניים בשעת הברכה. כבר התנאים מביאים את המנהג –

פרקי דרבי אליעזר פרק כ

פושט את ידיו לאור האש ומסתכל בצפורניו שהן לבנות מן הגוף ואמר ברוך אתה ה' בורא מאורי האש

דברי המדרש הובאו ברבים רבים מהראשונים (סדר רב עמרם גאון סדר מוצאי שבת, פירוש הרא"ש על התורה פרק ג' פסוק ט"ו, המנהיג שבת ס"ה, רי"ץ גיאת הלכות הבדלה, מחזור ויטרי סימן קנא, סידור רש"י סימן תקכ"ו, הפרדס דף כ' ע"ב, הרוקח הלכות הבדלה סימן שנו, ראבי"ה ברכות סימן קמא, אור זרוע חלק ב' הלכות מוצאי שבת, האגור הלכות תשעה באב סימן תתנ, שבולי הלקט סימן קל). שלושה טעמים נאמרו בזה –

סדר רב עמרם גאון סדר מוצאי שבת

והכי אמר רב נטרונאי ראש ישיבה. במוצאי שבת בבורא מאורי האש כך עושין בשתי ישיבות, שמביטין בכפות ידם. וכך ראינו רבותינו ז"ל שהיו עושין ואומרים נביט בידינו כדי שנהנה מן האור

רב נטרונאי גאון אמר שנכון להביט בציפורניים כדי ליהנות מהאור, וכפי שהסביר הרא"ש –

רא"ש מסכת ברכות פרק ח אות ג

נהגו להסתכל בצפרניים בשעה שמברכין על הנר להראות שיכול ליהנות ממנו ולהכיר בין מטבע למטבע כמו שמכיר בין צפורן לבשר

ניתן ליהנות מאור האש במבט סתמי. אך ההתבוננות בציפורניים ממקדת את ההנאה בהתבוננות בדבר מסויים.

בשבלי הלקט הגדיר זאת מעט אחרת –

ספר שבלי הלקט ענין שבת סימן קל

וכך הוא המנהג תחילה מכניס אצבעותיו לתוך ידו ומחשיך תחתיהן ואחר כך פושטן והנה אור במקום חשך ומברך שכבר הוא נאות מן האור

כלומר, המטרה אינה להתבונן בציפורניים עצמם, אלא האצבעות מכסות את פנים היד, וכשפושט את אצבעותיו מגלה את ידו, זו ההנאה שמברכים עליה.

המהר"ם מרוטנברג הציע טעם נוסף למנהג לכפוף את האצבעות ולפושטן לאחר מכן –

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן תקלח

טעם אחר בתחלה כופה אצבעותיו כלומר עד עתה הייתי כאלו ידי אסורות שהייתי אסור בעשיית מלאכה ואח"כ פושטן כלומר מעתה ידי מותרות במלאכה.

לפי הטעמים הללו, לכאורה נכון לברך ולהתבונן אחר כך, ככל ברכת הנהנין.

טעמים נוספים הובאו להתבוננות בשרטוטי הידיים ובציפורניים –

הלכות רי"ץ גיאת הלכות הבדלה עמוד כא

ונהגו ראשונים להביט בשרטוטי כפיים עד שיכיר ביניהם מפני שהן מצויות בכל עת ואינן נכרין בלילה אלא על ידי האור הילכך אינו צריך לבקש דבר אחר לידע אם נאות לאורו אם לא, שכיון שהביט בשרטוטי כפיו כבר נאות.

ושמענו מן הזקנים שאומרים שיש בשרטוטי פיסת היד סימן להתברך בו. ועוד מנהג אצלינו להביט בצפורנים ואומרים מפני שהן פרות ורבות לעולם

דברים מפורטים יותר הביא הרמ"א בשם הזוהר –

דרכי משה הקצר אורח חיים סימן רצח אות (ב)

אני אומר כי מנהגן של ישראל תורה היא שנוהגין לכפוף האצבעות ולראות בצפרנים ולא לפשוט האצבעות ולראות פני האצבעות רק אחורי אצבעות במקום הצפרנים ויש לו סוד נקשר במרכבה העליונה כמו שהאריך בזה הזוהר פרשת ויקהל (רח ב) ופרשת בראשית (כ סוע"ב) ושם (ח"ב רח א) דיש להסתכל ביד ימין:

לפי הרי"ץ גיאת והרמ"א מדובר בסגולות שונות, ולא בהנאה מהנר. יתרון משמעותי בשיטתם הוא שלפי רוב השיטות אין דרישה ליהנות מאור הנר בכדי לברך עליו. לכן מסתבר שהמנהג להתבונן קשור לסגולות שונות, ולא לברכת הנהנין.

אם כך עולה שישנה מחלוקת אם ההתבוננות ביד או בציפורניים קשורה להנאה מאור האש או לסגולה. לכאורה מחלוקת זו תלויה במחלוקת אם מדובר בברכת השבח או ברכת הנהנין.

לכאורה יש נפקא מינה מעשית בין השיטות. לפי השיטה הסוברת שנהנים מאור האש, יש לברך וליהנות אחר כך, כבכל ברכת הנהנין. אך אם מדובר בסגולה בלבד, אך הברכה היא ברכת השבח, ראוי קודם לראות את הדבר שעליו משבחים, ורק לברך לאחר מכן (כמו ברכות "עושה מעשה בראשית" "שעשה את הים הגדול" (דומיהם).

בשיעור למדנו שהשיטה המרכזית להלכה היא שמאורי האש היא ברכת השבח. לאור זאת כתב המשנ"ב –

משנה ברורה סימן רצו ס"ק לא

רואה בצפרנים ומברך בורא מאורי האש

אך הרב פיינשטיין כתב שהמנהג אינו כך, וביאר –

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן ט אות ט

העיקר בברכת מאורי האש כמנהג העולם, לברך תחלה ואח"כ להסתכל בצפרניים. ומפורש כן בסידור הריעבי"ץ ובסידור הגר"א. והטעם דאפילו שאינו ברכת הנהנין, כיוון דעכ"פ תנן בברכות דף נ"א ע"ב אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו, ופרש"י שיהיו נהנים ממנו, הוא כברכה גם על ההנאה, שצריך שתהא הברכה לפני ההנאה. משום דהלכה כרבא דאמר בדף נ"ג ע"ב יאותו ממש, וכעולא וחזקיה שצריך הנאה גדולה, עיין בדה"ח אות כ', ולא שהוא מידה על גודל האור ושיעור הקורבה להאור

ראשית הרב פיינשטיין מעיר שהיעב"ץ והגר"א כתבו שלברך ולהתבונן רק לאחר מכן. ומסביר – כפי שלמדנו, ברכת מאורי האש היא ברכת השבח. הגמרא אמרה שצריך לברך על נר שנאותים מאורו, אך אין דרישה שיאותו מאורו בפועל. אך לאור דרישה זו, ברכת השבח הזו קיבלה אופי של ברכת הנהנין. לכן, אמנם מדובר בברכת שבח, ובדרך כלל מברכים אחרי ראיית הדבר שעליו משבחים, אך מכיוון שברכת שבח זו קבלה אופי של ברכת הנהנין, מברכים ומתבוננים באופן שהיו עושים אילו הייתה זאת ברכת הנהנין.